

2

Natuurbeleid

Aan de orde is **het beleidsdebat over natuurbeleid** in het kader van:

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2011 (32500-XIV);
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2011 (32500-F).

De **voorzitter**:

Ik heet de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van harte welkom in de Eerste Kamer.

Het woord is aan de heer Tiesinga, die zijn maiden-speech zal houden.

De beraadslaging wordt geopend.



De heer **Tiesinga** (CDA):

Mijnheer de Voorzitter. Ik dank de heer Eigeman, die eigenlijk als eerste spreker op de lijst stond, dat wij van volgorde mogen wisselen.

Voorzitter. Vandaag spreken we met elkaar over het natuurbeleid. Het natuurbeleid heeft na het aantreden van het kabinet Rutte-Verhagen veel tongen in beweging gezet. Maar ook tijdens de vorige kabinetten was het natuurbeleid al het gesprek van de dag, veelal verengd tot "Natura 2000". De voorbereiding voor een nieuwe integrale natuurwetgeving is gaande. Een beter moment om hierover met de staatssecretaris van gedachten te wisselen, is nauwelijks denkbaar. Wij doen dat als CDA-fractie vanuit vier invalshoeken. Wij zeggen eerst iets over het begrip "natuur". Wij zeggen dan iets over de christendemocratische wortels van waaruit wij onze visie hebben ontwikkeld. Vervolgens zeggen wij iets over de doelstellingen van het natuurbeleid en ten slotte gaan wij in op de instrumenten van het natuurbeleid.

Allereerst ga ik in op het begrip "natuur". Aristoteles definieerde natuur op twee manieren. Enerzijds is natuur het wezen van iets en anderzijds is natuur het niet-technische en het niet-kunstmatige, datgene wat op eigen kracht verschijnt en bestaat. Het eigene van het natuurlijke bestaat volgens hem hierin, dat het op eigen kracht beweegt en verandert. Veranderlijkheid is wezenlijk voor de natuur. Statische natuurdoelstellingen zijn een contradictie in terminis. Het op eigen kracht bewegen en veranderen is een evolutionaire kracht, die het de natuur mogelijk maakt het vol te houden terwijl de aarde en haar biosfeer in beweging zijn.

Het klimaat verandert. Het wordt in ons land warmer, droger, natter en zouter, terwijl de bodem daalt en de zeespiegel rondom ons stijgt. We maken ons daar terecht zorgen over. Maar op de geologische tijdschaal zijn het slechts onbeduidende gebeurtenissen, want al miljoenen jaren is de aarde constant in beweging. Grote natuurkrachten hebben ook de ondergrond van Nederland gevormd.

Natuur kent zijn tegenstelling in cultuur. Cultuur komt van het Latijnse "colere", dat oorspronkelijk "bewerken van de akker" betekent. De akker is de oervorm en het

beeld van de door de mens in bewerking genomen natuur. De mens doet nauwelijks voor de natuurkrachten onder. Wij zijn een geologische factor van betekenis geworden, want vrijwel alles aan de oppervlakte hebben wij in ons land in geologisch opzicht veranderd. Enkele voorbeelden daarvan zijn de landaanwinning en de inpoldering, de afdamming van zeearmen, het bedijken en kanaliseren van rivieren, de kustverdedigingswerken, de veenafgravingen voor brandstof, zoutwinning of kleigrond voor graanproductie, een niet aflatende bodemdaling als gevolg van de waterbeheersing, gas- en oliewinning en niet te vergeten het proces van ruilverkaveling dat in de twintigste eeuw het grootste deel van ons landschap heeft hervormd. Wij leven dus in een cultuurlandschap waarvan natuur een integraal deel vormt. Het is een belangrijk deel bij het bewerken van de "Akker Nederland".

Natuur kent verschillende verschijningsvormen. In de monofunctionele verschijningsvorm spreken we over bos- en natuurgebieden. Agrarische gebieden zijn de verst gecultiveerde vorm van natuur. Bij agrarische activiteiten met een extra natuurdoelstelling spreken we over agrarische natuur. Stedelijke natuur is nog een onderbelichte vorm van natuurontwikkeling. Als laatste verschijningsvorm kennen we wat ik zou willen noemen de "waternatuur".

Mijnheer de voorzitter. Het zal u opvallen dat ik oernatuur niet noem. Dat bestaat in ons land allang niet meer, ook niet in de Oostvaardersplassen. We kunnen stellen dat we niet alleen wonen in de alom erkende veiligste delta ter wereld, met een grote verscheidenheid aan natuur waaronder een deltanatuur die uniek is in Europa, maar dat het ook een cultuurlandschap pur sang is. Is de staatssecretaris dat met ons eens?

Ik wil vervolgens iets zeggen over de christendemocratische visie. Onze minister-president heeft bij de politieke beschouwingen in dit huis in november jongstleden ettelijke malen gesproken over zijn liberaal-confessionele regering. Het CDA is echter geen confessionele partij; niet belijdend aan een kerk- of geloofsgemeenschap. De christendemocratie is gestoeld op en geïnspireerd door de filosofie van Christus, zoals we die kennen uit de Bijbel. De politieke uitwerking van deze filosofie is verankerd in vier uitgangspunten en daarmee toegankelijk en duidelijk in onze seculiere samenleving. Hiermee ontstaat de mogelijkheid om in politieke zin, binnen en buiten de partij verbindingen te leggen met groeperingen die geïnspireerd zijn vanuit andere bronnen maar die dezelfde toekomst kiezen. Die uitgangspunten – gespreide verantwoordelijkheid, publieke gerechtigheid, solidariteit en rentmeesterschap – hebben in een evenwichtig samenspel te maken met het onderwerp van vandaag: natuurbeleid. Daarom sta ik er kort bij stil.

De functie van rentmeester was in de oudheid niet alleen van toepassing, zoals vaak gedacht, op iemand die het financieel beheer had over de bezittingen van een ander, maar hij had juist de verantwoordelijkheid voor de totale leiding en het beheer van een bedrijf. In onze tijd heeft die opdracht een meer uitgebreide betekenis gekregen, namelijk de verantwoordelijkheid voor een zorgvuldig beheer van de wereld waarin wij leven. Die zorgvuldigheid kent geen hiërarchie toe aan de functie natuur, maar vraagt om een veilige inbedding te midden van andere functies en activiteiten. Het richt zich dus op waarden en principes voor een duurzame toekomst, een toekomst die "volhoudbaar is" zoals onze Vlaamse burens het zo mooi zeggen.

Tiesinga

Vanuit onze christelijke inspiratie is er bewustzijn en ontstaat er bezieling en beweging om met respect en zorg om te gaan met alle levensvormen. Dat brengt ons bij het uitgangspunt solidariteit, dat is afgeleid van het Latijnse rechtsbegrip "in solidum" dat op een juridische verantwoordelijkheid duidt waarbij verschillende personen niet elk voor een deel maar voor het geheel in staan. Solidariteit vindt haar oorsprong in de fundamentele onderlinge afhankelijkheid van mensen, mensen die op elkaar aangewezen zijn, die een eenheid willen vormen en die gezamenlijk voor een taak staan. In relatie met het thema van vandaag kan solidariteit ook in een bredere context beschouwd worden, namelijk de onderlinge afhankelijkheid van alle leven. Het omvat dan naast de mensheid ook de flora en fauna.

Deze symbiose is een *conditio sine qua non* om het samen vol te kunnen houden. Maar deze voorwaarden kunnen niet alleen geschapen worden door de overheid, zo stelt ons derde uitgangspunt: gespreide verantwoordelijkheid. Immers, de persoonlijke verantwoordelijkheid van burgers en de eigen verantwoordelijkheid van bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn evident en onmisbaar voor gedragen oplossingen. Vraagstukken met een grote maatschappelijke impact – en dat is bij natuur het geval – vragen in de huidige kennis- en netwerkmaatschappij ook om procesinnovatie. Als CDA geloven wij in vormen waarbij de mens individueel en in leefgemeenschappen zijn verantwoordelijkheid kan dragen en deze niet kan afkopen via staatsregeling of marktwerking.

Als het lukt om in een participatief democratisch proces het evenwicht tussen de levensvormen op aarde en in haar biosfeer vorm te kunnen blijven geven, dan is er ook voldaan aan het vierde uitgangspunt: publieke gerechtigheid. In dit geval gaat het dan naast subjectparticipatie ook over objectparticipatie, over objecten die achter de subjecten aanwezig zijn. Met andere woorden, hoe vinden we als belangengroepen het evenwicht tussen de natuur en de economie, de landbouw en de mobiliteit?

Maar voordat we daaraan toekomen, verdiepen we ons eerst in de doelstellingen van het natuurbeleid. Met betrekking tot die doelstellingen ben ik zo vrij om een citaat van Herman Finkers als begin te gebruiken. Het luidt als volgt. "De huidige tijd zou een enorme sprong voorwaarts maken door te stoppen met vernieuwend te willen zijn. Als je een boom met zijn kruin in de grond zet en met zijn wortels in de lucht dan is dat wel erg vernieuwend, maar het levert niet iets op dat hout zal snijden. Het is slechts iets dat we nog niet hebben gehad en het zal snel sterven. Vaak is het niet voor niets dat we iets nog niet eerder hebben gehad. Als we vooral niet iets mogen maken wat op het verleden lijkt dan zijn we krampachtiger en obsessiever met dat verleden bezig dan iemand die gewoon het schone, warme en goede nastreeft en daarbij alle bevindingen uit het verleden meeneemt. Schoonheid kent geen tijd omdat het iets van de eeuwigheid is. Elke tijd geeft slechts nieuw gereedschap om in feite hetzelfde te laten zien."

Mijnheer de voorzitter. Deze parafrase is zo passend voor het natuurbeleid. Immers, de meeste inheemse volkeren wisten al dat als je niet in symbiose met je omgeving leeft, je de evolutionaire kracht van de natuur aantast en je je eigen voortbestaan bedreigt. Het nastreven van deze symbiose is in de kern nog steeds de doelstelling van het natuurbeleid. Maar in de twintigste en eenentwintigste eeuw zijn de omstandigheden nogal veranderd. De grote druk van de landbouw, de economie en de mobi-

liteit bracht onbalans in wat we tegenwoordig aanduiden als *people, profit and planet*. Het bewustzijn ontstond dat de natuur in deze ontwikkeling te weinig stem had en dat er nieuw beleid nodig was.

Het CDA stond en staat, volledig achter de doelstelling om waardevolle landschappen en biodiversiteit te behouden. Dat moet echter niet door de bestaande situatie te bevriezen. Dat lijkt te veel op de boom die omgekeerd geplant is. Hij zal sterven. Behoud door ontwikkeling zal het credo zijn. Ontwikkelingen veroorzaakt door de mens, maar ook de geologische en klimatologische veranderingen zijn daarbij een blijvende beweging die al eeuwen plaatsvindt. De laatste eeuw, maar in het bijzonder de laatste decennia, is er voor het natuurbeleid zowel regionaal, nationaal als internationaal veel aandacht geweest. Het heeft geleid tot private initiatieven maar ook tot overheidsregulering. Veel is bereikt. Toch blijkt de implementatie van deze regulering op veel weerstand te stuiten. Een toenemende bron van maatschappelijke ergernis is waarneembaar en belangenconflicten leiden tot juridische procedures.

Volgens de CDA-fractie is de oorzaak daarvan niet gelegen in de doelstellingen van het natuurbeleid. Volgens ons zijn er twee andere oorzaken in het geding, namelijk de vertaling van de doelstellingen in uitvoerbare maatregelen en de financiering ervan. Is de staatssecretaris het met ons eens en – ik zeg het nu eens met de woorden van Finkers – dat we in deze tijd het nieuwe gereedschap moeten gebruiken om in feite dezelfde doelstellingen na te streven? Wij willen graag in dit debat, terwijl er een nieuwe integrale natuurwetgeving wordt voorbereid, met de staatssecretaris over dat gereedschap spreken.

Dat zijn de instrumenten van het natuurbeleid. Vanaf halverwege de vorige eeuw zijn er instrumenten ontwikkeld om de doelstellingen van het natuurbeleid te verwezenlijken. Via rijksbufferzones in de jaren vijftig en relatie-notagebieden met beheersovereenkomsten in de jaren zeventig werd in de jaren negentig het begrip ecologische hoofdstructuur (ehs) geïntroduceerd. Dat is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden met verbindingszones.

Milieubeleid heeft ertoe geleid dat de depositie van zwavel en stikstof sterk is afgenomen. Faunapassages zijn aangelegd om versnippering van gebieden tegen te gaan. Als laatste zijn met het aanwijzen van 162 Natura 2000-gebieden de vogel- en habitatdoelstellingen geïmplementeerd. Ondanks de goede bedoelingen van deze instrumenten van gebied- en soortenbeleid blijkt het dat het maatschappelijke draagvlak sterk is afgenomen en momenteel minimaal is. Het lijkt erop dat er in het bijzonder bij de introductie van Natura 2000 iets fout is gegaan. Herkent de staatssecretaris dit beeld?

Mijnheer de voorzitter. Een potpourri van reacties die we in de praktijk tegenkomen reflecteert dat beeld. Zo is er onduidelijkheid over de begrippen significantie, externe werking en het voorzorgsbeginsel, kennen we hierdoor verschillende toepassingen bij provincies, is er verwarring over het aanvragen van vergunningen, soms zelfs bij verschillende provincies voor hetzelfde geval, is er geen integrale afweging vanwege het bestaan van verschillende bevoegde gezagen en wordt het natuurdebat veelal geïsoleerd gevoerd, gedomineerd door deskundigen en is het volgens Econat lang niet in alle landen verplicht om een beheerplan op te stellen. Mijnheer de staatssecretaris, herkent u deze reacties en bent u op de hoogte van het laatste aspect? Hoe verklaart u dat?

Tiesinga

In de Eindrapportage van de werkgroep IBO natuur 2008–2009 nr. 2 worden samengevat de volgende vier hoofdoorzaken genoemd waardoor het natuurbeleid is vastgelopen. Bij de operationalisering van de doelstellingen wordt te veel gestuurd op soorten en wordt onvoldoende rekening gehouden met de dynamiek van de natuur. Mede daarmee samenhangend is de gekozen vormgeving van de ehs niet optimaal. Er zijn praktische problemen bij de uitvoering van beleid die leiden tot verlies aan draagvlak. Financiële tekorten zijn een obstakel voor de realisatie van de huidige operationele doelstelling met name door de gestegen kosten van verwerving, inrichting en beheer van de ehs.

Deze potpourri tezamen met de IBO-conclusie bewijst dat het huidige beleid onvoldoende geslaagd is en dat er dus voor de staatssecretaris werk aan de winkel is. Is de staatssecretaris dat met de CDA-fractie eens?

Voor de CDA-fractie heeft dit beleidsdebat de bedoeling om een aantal toezeggingen van de staatssecretaris te krijgen, die kunnen helpen om aan een nieuwe integrale natuurwetgeving te bouwen, waardoor een aantal van de problemen die we nu kennen, opgelost kunnen worden. Wij hebben onze opvattingen daartoe gerangschikt naar: het natuurbeleid; de bevoegdheid over dit beleid en de financiering van dit beleid.

Als eerste het natuurbeleid. Voor het CDA is het duidelijk dat de natuur bij wet beschermd moet worden. Menselijke ingrepen en activiteiten vinden gemakkelijk plaats. Het natuurbeleid moet zich richten op de lange termijn. Net zoals bij het waterbeheer moeten we ons richten op een periode van 50 tot 100 jaar. Deze lange termijn betekent per definitie dat er geologische en klimatologische veranderingen plaats zullen gaan vinden. Daarom moeten we uitgaan van veranderende omstandigheden en moeten we ons dus ook richten op dynamische doelstellingen in het besef dat de natuur niet te beheersen is! Veel "gebeurt" onverwachts. Daarom hebben we ruime en heldere kaders nodig. Daarbij past geen soortenbeleid dat circa 1000 soorten een bevoorrechte positie verschaft en verstikt in gedetailleerde tellingen. Het is tijd voor een terugkeer naar principal based beleid in plaats van rules based beleid.

Het natuurbeleid richt zich op onderscheiden deelgebieden, namelijk natuurgebieden, agrarische natuurgebieden, agrarische gebieden, stedelijke gebieden en maritieme gebieden, waaronder de rivieren, grote meren en de kust wordt verstaan.

De natuur in de stad is een ondergeschoven kindje. Wij doelen dan niet op de parken en plantsoenen, maar op natuurontwikkelingsmogelijkheden op bijvoorbeeld muren, daken, terrassen et cetera. Het harde deel van de stad kent vele natuurkansen. Zo ook staat urban agriculture internationaal sterk in de belangstelling. Voor het stedelijk groen moet veel meer aandacht zijn. Wil de staatssecretaris zich daar sterk voor maken?

De ehs moet met de kennis van vandaag herijkt worden. Buiten de ehs bevinden zich geen Natura 2000-gebieden. Het beleid in de ehs kent geen "nationale kop". Wij verzoeken de staatssecretaris daartoe een buitenlandse organisatie onderzoek te laten doen naar de implementatie van Natura 2000 in ons land. Binnen de ehs is er een beweging waardoor het beheer van natuur meer in handen komt van particulieren, boeren en ondernemers in het landelijk gebied. Onze delta blijft in beweging. Op de langere termijn, zo kunnen we ons voorstellen, zijn verbindingzones, ook al worden ze door de huidige regering

geschrapt, alsnog nodig. Is de staatssecretaris dat met ons eens?

Voor het beheer van natuur en natuurgebieden buiten de herijkte ehs worden met name mogelijkheden voor private initiatieven gecreëerd. Deze maatschappelijke dienstverlening oftewel natuurproductie wordt afgestemd met het landbouw- en landschapbeleid. In veel gevallen is er een combinatie mogelijk met de blauwe en groene infrastructuur.

De mogelijkheid van saldering moet zowel geografisch als in de tijd gezien meer benut worden. Een voorbeeld: In het Markermeer en IJmeer zijn plannen ontwikkeld voor een toekomstbestendig ecologisch systeem. In dit Natura 2000-gebied is een overmaat aan natuurontwikkeling voorzien, zodat er later ook woningbouw mogelijk is. Deze "preventieve mitigatie" is nu niet mogelijk terwijl er juist verantwoorde ontwikkelingsmogelijkheden door ontstaan. Een tweede voorbeeld: In Europa komt een zeer zeldzame pad voor, de rugstreeppad. In de provincie Flevoland, maar in het bijzonder in de Noordoostpolder, struikel je er over. Vergunningverlening is voor bijna elke ruimtelijke ingreep nu voorgeschreven. De provincie Flevoland heeft samen met zestien partijen een rugstreeppadmanagementplan opgesteld. Goed scrabblewoord! Hierdoor wordt aantasting van de habitat voorkomen en vergunningverlening overbodig gemaakt. Regionale ontwikkeling is daardoor weer mogelijk. Wij verzoeken de staatssecretaris aan saldering veel meer aandacht te besteden.

Mijnheer de voorzitter. Dan komen we nu aan het tweede thema: wie gaat waar over. De CDA-fractie hecht vanuit de gespreide verantwoordelijkheid aan actieve participatie van burgers en bedrijven die vanuit overtuiging hun verantwoordelijkheid persoonlijk of in groepsverband vorm proberen te geven. Betrokkenheid bij de eigen streek en hun natuur wordt daarmee bevorderd. Deze bottom-upbenadering is voor het natuurbeleid essentieel. Nadat het Rijk de watvraag heeft beantwoord, zijn de provincies verantwoordelijk voor de invulling van het natuurbeleid en in de CDA-visie organiseren zij daartoe regionale samenwerkingsverbanden, waarbij publieke en private partijen betrokken zijn. Voorbeelden van zo'n netwerkachtige aanpak van regionale processen kennen we al, bij bijvoorbeeld Ruimte voor de rivier; de Kaderrichtlijn Water en het Deltaprogramma.

Met betrekking tot de vergunningverlening in het kader van de Nb-wet constateren we dat de zogenoemde habitattoets in de Europese richtlijn als zodanig niet wordt voorgeschreven. Er moet gestreefd worden naar een integrale afweging waarbij procedures en vergunningverlening bij één bevoegd gezag zijn belegd en het is aan te bevelen de procedures, voor zover van toepassing, aan te laten sluiten op de wettelijk voorgeschreven milieueffect-rapportage en de daarop volgende wettelijke besluitvormingsprocedure. Is de staatssecretaris dat met ons eens?

Als laatste de financiering van het natuurbeleid. Het natuurbeleid kost veel geld en vergt een solide financiële onderbouwing. Onderzoeken tonen aan dat er ook veel opbrengsten zijn. Eén van de problemen is dat de kosten en opbrengsten veelal niet bij dezelfde partij terechtkomen. De financiering behelst, voor zover nodig, de aankoop, inrichting en beheer van natuurgebieden. De CDA-fractie gaat ervan uit dat de rijksoverheid ook in financiële zin verantwoordelijk is voor de herijkte ehs. De Wet inrichting landelijk gebied, de Wilg, moet als decentralisatie-instrument daarvoor op zijn effectiviteit herbeoordeeld wor-

Tiesinga

den. Hoe denkt de staatssecretaris daarover? Wij vragen de staatssecretaris tevens het in het buitenland gebruikte systeem van ecosysteemdiensten te ontwikkelen en te introduceren. Mogelijk kan dit via een pilot.

Zo wordt natuurproductie maatschappelijk financieel gewaardeerd. De financiering kan afgestemd worden met een verschuivend Europees budget van financiering van landbouwproductie naar plattelandsbeleid, van de eerste naar de tweede pijler. Tevens vragen wij de staatssecretaris aandacht te besteden aan "social returns" door bij het natuurbeheer mogelijk mensen met een handicap in te zetten.

De branchevereniging VHG voor hoveniers en groenbedrijven roept ons op om samen na te denken over een nieuwe creatieve toepassing van groen in relatie tot maatschappelijke ontwikkelingen. Die oproep verdient volgens ons ondersteuning.

De CDA-fractie heeft in haar bijdrage de hoofdlijnen van haar natuurbeleid geschetst, aangegeven vanuit welke inspiratie en hoe ze haar politieke keuzes met betrekking tot het natuurbeleid maakt en de doelstelling en instrumenten verwoord. Wij verwachten dat de staatssecretaris onze bijdrage betreft bij de ontwikkeling van de nieuwe integrale natuurwetgeving.

Mijnheer de voorzitter. Als laatste nog het volgende: wijziging van beleid kan ook ten koste gaan van belangen van burgers en bedrijven. Wij gaan ervan uit dat de staatssecretaris daarvoor aandacht heeft en dat hij het voorkomt.

De voorzitter:

Dank u wel, mijnheer Tiesinga. Zojuist voerde u voor de eerste maal het woord in deze Kamer. Met dat feit wil ik u graag feliciteren.

U bent op 3 november 2009 aangetreden als lid van de Eerste Kamer, om de zetel in te nemen die vrijkwam na het vertrek van mijn voorganger mevrouw Timmerman-Buck. Door uw kennis van de agrarische sector, het waterbeheer en landschapsinrichting beschikt u over een brede ervaring en een samenhangende visie die u van pas komt bij het werk als Kamerlid. Uit uw loopbaan blijkt een passie voor bestuurlijk werk, dat u hebt verricht in tal van organen op het snijvlak van landbouw, ruimtelijke ordening en natuurbeheer.

Het beleidsdebat over natuurbeheer dat wij nu voeren, raakt dan ook aan onderwerpen waarmee u zeer vertrouwd bent. Dat is ook gebleken uit uw inbreng. Ook uw nuchtere ervaring als dijkgraaf, waterschapsbestuurder en akkerbouwer komt van pas als het gaat om beleid dat van zo veel invloed is op het landelijk gebied. U bent een man van wind, water en grond. U bent een selfmade man, die via de lagere, middelbare en hogere landbouwschool en vervolgens Wageningen en een rechtenstudie hebt laten zien wat doorzettingsvermogen is.

Vorige week vond in deze zaal een expertmeeting plaats over het natuurbeleid, ter voorbereiding van het debat van vandaag. Aan de voorbereiding en thematische afbakening van die bijeenkomst leverde u een belangrijke bijdrage, die ook vandaag haar vruchten afwerpt. Hoewel nieuw in deze Kamer, was u beslist niet onervaren in de landelijke en regionale politiek. Van 1995 tot 1999 was u lid van het dagelijks bestuur van het CDA, landelijk, en van 1991 tot 1999 voorzitter van het CDA Flevoland. In het CDA zette u uw stempel op meerdere publicaties, waaronder het CDA-verkiezingsprogramma voor de waterschap-

pen. U vervulde meerdere functies binnen de landbouworganisaties en het landbouwbedrijfsleven.

In uw huidige functie als voorzitter van het hoofdbestuur van uitvaartorganisatie Yarden bent u betrokken bij brede maatschappelijke ontwikkelingen. Als lid van de vaste commissies voor LNV, voor Verkeer en Waterstaat en voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking hebben collega's u leren kennen als een breed georiënteerd parlementariër, met een sterk beschouwend element. U bent meer een man van verbinden dan van zaken op scherp stellen.

Een belangrijke zorg, waar u dikwijls aandacht voor vraagt, is de veiligheid van ons nationale waterbeheer en de bijbehorende infrastructuur. Dit vraagt volgens u om een inrichting van lokaal en regionaal bestuur die aansluit bij de reële beheersvragen verbonden met het water. Ik wens u toe dat uw kennis en ervaring tot gelding komen in deze Kamer.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.



De heer **Eigeman** (PvdA):

Voorzitter. Ik feliciteer allereerst collega Tiesinga. Hij hield een mooi, fundamenteel verhaal, een stevig CDA-frame. Om het ondeugend te zeggen, klonk daarin meer verantwoordelijkheid dan vrijheid door, en eerlijk gezegd voel ik mij daar aardig bij thuis.

Voorzitter. Het is interessant om vandaag met staatssecretaris Bleeker in debat te gaan. Ik heb daarnaar uitgekeken. Boven mijn verhaal staat wat dramatisch: to be or not to be, that's the question. Natuur of geen natuur, dat is de vraag. Dat is een beetje dramatisch, maar dat moet kunnen met een staatssecretaris die naast andere competenties het theatrale repertoire goed beheerst. Sinds het aantreden van dit kabinet heb ik het gevoel dat elk pleidooi, hoe genuanceerd ook, voor oog houden voor het belang van natuur, landschap, biodiversiteit en dergelijke als een linkse hobby wordt beschouwd. Als grap van Tweede Kamercollega Koopmans kan ik dat nog wel hebben, maar als het als retorische truc tot regeringsbeleid wordt verheven, krijg ik het benauwd. In feite wordt met deze benadering een brede groep mensen geschouwd die van natuur en landschap duurzaam werk wil maken. De staatssecretaris lijkt vooral stevig aan de gang te zijn met het afbreken van het beleid van voorgangers als Veerman en Winsemius. Dat roept vraagtekens op over de inhoud, over de toonzetting, over de bestuurlijke rolverdeling en over de vraag of gemaakte afspraken die een periode van zeven jaar besloegen wel door één van de partijen eenzijdig kunnen worden opengebroken. Dat provinciale besturen overwegen om naar de rechter te stappen, is geen teken van harmonieus beleid voeren. Wat dat betreft, kan het kabinet nog wat leren van een breed forum van Gelderse organisaties die met landbouw, natuur en landschap zijn begaan. Op 4 maart hebben zij een manifest getekend waarin ze met elkaar hun nek uitsteken en de provincie vragen om hen te helpen. Zij streven naar een overeenkomst. Zij hebben een presentatie gehouden bij de startvergadering van de nieuwe Staten en de mogelijke coalitie uitgedaagd om in het nieuwe coalitieakkoord onder meer mee te nemen, het geconcentreerd inzetten van middelen van EU, Rijk, provincies en andere bronnen. Ik vind dat een mooi voorbeeld en ik hoor graag de opvattingen van de staatssecretaris daarover.